

INTERPELLATION TILL STATSRÅD

Från Riksdagsförvaltningen
2016-05-19
Besvaras senast
2016-06-10

Till statsrådet Isabella Lövin (MP)

2015/16:669 Det privata näringslivets roll i svensk utvecklingspolitik

Den borgerliga regeringen, anförd av Gunilla Carlsson och Hillevi Engström, hade en tydlig ambition att öka den privata sektorns roll inom biståndet. Insatserna för näringslivssamarbetet inom biståndet har tydligt ökat. Mellan 2011 och 2014 fördubblades Sidas samarbete med den privata sektorn, enligt Expertgruppen för biståndsanalys (EBA). År 2014 utgjorde det ungefär 5 procent av Sidas totala sakanlag för biståndsverksamheten på ca 19 miljarder kronor. Utvecklingen i Sverige har varit en del av en bredare internationell trend. Diskussionerna om den privata sektorns roll inom utvecklingspolitiken har tagit en allt större plats i debatten om biståndseffektivitet. Inte minst genom processerna med toppmötena i Paris, Busan och Mexico City.

Det är naturligt att det privata näringslivets roll diskuteras alltmer inom utvecklingspolitiken. Genom investeringar, arbetstillfällen och handel påverkar näringslivet möjligheterna till ekonomisk utveckling och fattigdomsbekämpning. Det finns åtskilliga exempel på hur goda resultat har uppnåtts när näringslivets intressen har sammanfallit med utvecklingspolitikens mål. Men det finns också alltför många exempel på tydliga målkonflikter och på hur kapitalflykt, miljöförstöring och dåliga arbetsförhållanden har försvårat möjligheterna att skapa en hållbar utveckling.

Under den tidigare regeringen fanns det en oro över att man blundade för riskerna och utmaningarna med privatsektorsbiståndet och att man ställde betydligt lägre krav på privatsektorsbistånd än på till exempel bistånd via det civila samhället. Det var en oro som inte var obefogad. Tidningen Omvärlden avslöjade att under 2008 hade 20 procent av det statliga riskkapitalbolaget Swedfund investeringar gått via sådana skatteparadis som Brittiska Jungfruöarna och Caymanöarna. Swedfund hade bland annat investerat 90 miljoner kronor i företaget Panafrica Energy, som utvinner och säljer fossilgas i Tanzania. Företaget är registrerat i två skatteparadis, vilket ledde till att det förde ut över 100 miljoner kronor i obeskattade vinster. Swedfund var också inblandad i en satsning på att använda biomassa i kolkraftverk i Liberia tillsammans med Vattenfall. När satsningen visade sig olönsam lämnade företagen hastigt landet samt skövlat mark och utblottade bönder utan framtidstro efter sig.

I dag har Swedfund tydligare regleringsbrev och en ny ledning som har ansträngt sig för att komma till rätta med tidigare problem. Men exemplen från

Liberia och Tanzania visar att privatsektorsbistånd inte är enkelt och att det kan få långtgående negativa konsekvenser.

En växande andel privatsektorsbistånd och tidigare misskötta insatser väcker frågor om styrningen av det svenska privatsektorsbiståndet. Frågor som även tas upp i två nyligen publicerade rapporter från EBA och Statskontoret. Regeringens ansvar pekas tydligt ut i båda rapporterna. Samtidigt pågår under 2016 ett arbete inom OECD:s biståndskommitté Dac för att förändra reglerna för privatsektorsbiståndet. Arbetet motiveras med att resurser behöver mobiliseras för att uppnå målen i Agenda 2030. Från vissa stater är säkert avsikterna goda, men det är knappast någon slump att dessa initiativ tas samtidigt som många OECD-länder har ekonomiska problem.

I Statskontorets rapport *Biståndets samverkan med näringslivet – En analys av rollfördelningen mellan Sida och Swedfund* lyfts avsaknaden av tydliga styrsignaler från regeringen upp som central kritik. I rapporten slås det fast att ”det är väsentligt att Utrikesdepartementet tar en aktiv, styrande roll i den fortsatta utvecklingen för att en förbättrad samverkan ska kunna uppnås mellan Sida och Swedfund. Det är också viktigt att det finns en samsyn inom Regeringskansliet”.

EBA släppte 2015 rapporten *Business and Human Rights in Development Cooperation – has Sweden incorporated the UN Guiding Principles?* I rapporten pekar EBA på allvarliga brister och menar bland annat att det saknas obligatoriska krav på risk- och konsekvensanalyser vid insatser som medför höga, eller mycket höga, risker för kränkningar av mänskliga rättigheter – något svenska staten borde kräva av myndigheter och statsägda bolag. Även om en del aktörer på området hanterar detta genom egna frivilliga rutiner anser EBA att det bör ligga inom statens ansvar att ställa denna typ av krav.

EBA lyfter också upp avsaknaden av system och rutiner för uppföljning av de förväntningar kring företagande och mänskliga rättigheter som uttalas i regleringsbrev och ägarpolicyer. Det finns inga tydliga procedurer för återrapportering till regeringen. Tjänstemän gör bedömningar av risker utifrån sin ”magkänsla” eller litar på företagens egna bedömningar, det vill säga på bedömningar från de aktörer som har egna vinstintressen i det aktuella projektet.

Slutligen menar EBA att transparensen är otillräcklig. Offentlighetsprincipen är

en del i svensk offentlig förvaltning, men ingen av de myndigheter och statliga bolag som EBA granskade kunde lämna ut komplett och relevant dokumentation för att visa hur de gör riskbedömningar i aktuella projekt, med hänvisning till sekretessklausuler som skyddar företagens intresse.

Det pågående arbetet inom Dac handlar bland annat om att definiera när stöd till ett företags insatser kan räknas som bistånd, hanteringen av blandningen mellan offentligt och privat kapital samt regler för hur givarländer ska tillåtas att räkna offentliga garantier för privata investeringar som bistånd. De förändringar som diskuteras inom Dac kan, om fel beslut tas, sammantaget leda till att en del av de stora belopp som givare betalar ut som exportkrediter till privata företag kan komma att räknas av som bistånd. Detta skulle underminera biståndets syfte, och riskerar att leda till ett mer givarstyrkt bistånd och till att åtaganden om biståndseffektivitet om obundenhet och lokalt ägarskap från till exempel Paris, Busan och Mexico City inte längre efterlevs. Beslut väntas tas i oktober 2016.

Den förra regeringen hade en tydlig agenda när det gällde privatsektorsbistånd. Var den nya regeringen står är mindre tydligt.

Jag vill därför fråga statsrådet Isabella Lövin:

1. Avser statsrådet att ta några initiativ med anledning av kritiken i Statskontorets rapport om bristande styrning från Regeringskansliet?
2. Avser statsrådet att verka för att regeringen ställer krav på obligatoriska risk- och konsekvensanalyser för myndigheters och statsägda bolags insatser inom utvecklingssamarbetet?
3. Vad avser statsrådet att göra för att öka transparensen kring myndigheters och statsägda bolags insatser inom utvecklingssamarbetet?
4. Vilka initiativ avser statsrådet att ta för att motverka ändringar i Dacs regelverk för privatsektorsbiståndet för att försvara åtagandena i agendan om biståndseffektivitet när det gäller obundenhet och lokalt ägarskap?

.....

Hans Linde (V)

Överlämnas enligt uppdrag

Lisa Gunnfors